Teija Kangasvieri,
FT, tutkimuskoordinaattori
Soveltavan kielentutkimuksen keskus,
Jyväskylän yliopisto
24.2.2026

K 20/2025 vp Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta on seurantaraportti, joka annetaan eduskunnalle vaalikausittain. Kielikertomuksen antamisesta säädetään sekä kielilaissa (423/2003) että valtioneuvoston asetuksessa kielilain täytäntöönpanosta (433/2004). Asetuksen mukaan kertomuksessa käsitellään kansalliskielten lisäksi kotoperäisiä vähemmistökieliä. Kertomus on todella tärkeä dokumentti siksi, että Suomi on hyvin pieni kielialue, jonka on pidettävä hyvää huolta kielistään ja mahdollistettava väestönsä elämä omilla kielillään myös tulevaisuudessa.

Järjestyksessään kuudennen kielikertomuksen pohjalta piirtyvä kuva kansalliskieltemme tilanteesta on erilainen.

Suomen pääkieli on suomi. Kertomuksen tarkastelujaksolla on selvitetty yhteiskunnassamme alati yleistyvän englannin kielen vaikutuksia ja asemaa suhteessa suomeen ja todettu, ettei uhkaa tai ongelmia ole paitsi liian laajasti englanninkielistyvässä korkeakoulutuksessa, mutta suomea on käyttävä paljon kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla mahdollisten englannin kielteisten vaikutusten välttämiseksi jatkossa. Suomen kieleen ja sen taitoon vaikuttaa sen sijaan enemmän perustaitojen heikko oppiminen koulussa nykyään. Vuonna 2024 vain 16 % 6. vuosiluokan oppilaista saavutti äidinkielessä hyvän osaamisen tason. Äidinkielen ja kirjallisuuden vuosiviikkotuntimäärään tehtiin lisäys syksystä 2025 lähtien heikkojen oppimistulosten parantamiseksi ja perustaitojen oppimisen vahvistamiseksi perusopetuksessa. Tähän on syytä kiinnittää paljon enemmän huomiota jatkossa erityisesti perusopetuksen tuntijaossa ja myös opetustuntien sijoittelussa paikallisesti.

Toisen kotimaisen kielen ruotsin osalta kansalliskielistrategian alaisesta toisen kotimaisen kielen kehittämisohjelmasta huolimatta ruotsin kielen opiskelu ja osaaminen on maassamme heikkoa. Opiskelemme toista kotimaista kieltä, jotta voisimme kaikki elää täysipainoisesti omakieliset palvelut saaden perustuslaillisesti kaksikielisessä kotimaassamme. Englannin kieli uhkaa ruotsia siinä mielessä enemmän, etteivät suomenkieliset enää nykyään osaa ruotsia, vaan puhuvat ruotsinkielisille englantia. Ei ole hyväksyttävää, että englannin kielen voimistunut asema yhteiskunnassamme vaikuttaa ruotsinkieliseen väestöön kertomuksessa kuvatulla tavalla.

Suurimpana uhkana on, että ruotsin kielen taito heikkenee maassamme edelleen, emmekä enää kykene suoriutumaan kielilainsäädännön ja kansainvälisten

Teija Kangasvieri,
FT, tutkimuskoordinaattori
Soveltavan kielentutkimuksen keskus,
Jyväskylän yliopisto
24.2.2026

sopimusten mukaisten väestön kielellisten oikeuksien turvaamisesta. Emme saa vaarantaa kenenkään elämää suomalaisena Suomessa.

Kaikesta kielellisten oikeuksien turvaamisen eteen tehdystä hyvästä työstä niitä jää yhä toteutumatta ja Suomi on saanut komiteoilta suosituksia ja kieliasioista tehdään kanteluja.

Heikointa omakielisten palveluiden saatavuus ja kielellisten oikeuksien toteutuminen on kaksikielisissä enemmistöltään suomenkielisissä ja vähemmistöltään ruotsinkielisissä kunnissa, joissa myös kieli-ilmapiirin koetaan huonontuneen. Suomenkielisten ruotsin kielen taito on hyvin heikko, eikä ruotsin kielen taitoista henkilöstöä saada rekrytoitua. Tämä antaa aihetta vakavaan huoleen ja syytä palveluiden, kuten digitaalisten ja oikeuslaitoksen, hyvinvointialueiden sekä erityisesti sote-palveluiden parantamiseen. Julkishallinon henkilöstön huono ruotsin kielen taito ja puutteet kielilain tuntemuksessa vaikeuttavat kielellisten oikeuksien toteutumista.

Ruotsinkielinen väestö osaa suomea paremmin kuin suomenkielinen enemmistö ruotsia johtuen eri tavalla toteutuvasta perusopetuksen kieliohjelmasta, mutta tässäkin on tapahtunut osaamisen heikentymistä ja alueellinen vaihtelu on suurta.

Yhteiskunnan lisääntynyt digitalisaatio on tuonut omat haasteensa omakielisten palveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen maassamme. Ei ole hyväksyttävää, että ruotsinkielisen palvelun saaminen oikeuslaitoksessa on vaikeaa. Tarkastelujaksolla tapahtuneen hyvinvointialueiden toiminnan aloituksen myötä huolta täytyy kantaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kansalaisten mahdollisuuksista saada omakielisiä palveluja.

Kehityssuunta on hyvin huolestuttava. Osaamme kansalliskieliämme yhä heikommin, vaikka olemme yrittäneet parantaa osaamistamme niissä.

4.1.2.5 B1-kielen tuntimäärän lisäys ja opetussuunnitelman perusteiden päivitys

Kun tarkastellaan toisen kotimaisen kielen jatkumoa perusopetuksessa, niin ensinnäkin lienee valitettavasti täysin turha odottaa, että kunnat tarjoaisivat ruotsia englannin rinnalla A1-kielenä.

Toiseksi motivaation ja sitä kautta oppimistulosten paranemisen toivossa toisen kotimaisen kielen aloitus varhennettiin entisen yläkoulun 7. vuosiluokan sijaan syksystä 2016 lähtien alakoulun 6. vuosiluokalle vuoden 2014

Teija Kangasvieri,
FT, tutkimuskoordinaattori
Soveltavan kielentutkimuksen keskus,
Jyväskylän yliopisto
24.2.2026

opetussuunnitelmauudistuksen myötä. Toisen kotimaisen kielen vuosiviikkotuntimäärään vähennettiin perusopetuksen vuoden 1985 tuntijaon yhdeksästä vuoden 1994 tuntijaon kuuteen, mikä puolestaan oli noin puolet vähemmän verrattuna 1970-luvun tuntimääriin. Toisen kotimaisen kielen vuosiviikkotuntimäärää (6 vvt) sijoiteltiin varhentamisen seurauksena kunnissa paikallisesti vuosiluokille 6–9 niin huonosti, että valtioneuvosto päätti lisätä vuosiviikkotunnin 7. vuosiluokalle toisen kotimaisen kielen opetukseen syksystä 2024 lähtien tavoitteenaan edistää kielen oppimista ja opetusta, mutta tämäkään (7 vvt) ei toisen kotimaisen tilannetta perusopetuksessa parantane, sillä perusopetuksen kieliohjelma on äärimmäisen tarkkaan harkittava ja suunniteltava kokonaisuus. Toisen kotimaisen kielen opiskelumäärä on siis ollut laskussa koko ajan. Tätä taustaa vasten ei liene ihme, kun oppimistulokset vain heikkenevät.

Vuonna 2022 9. vuosiluokan oppilaista vain pieni osa ylsi taitotasolle A1.3 eli kouluarvosanaa 8 vastaavalle tasolle ruotsin opinnoissa ja osaamisen heikkeneminen on ollut hyvin merkittävää viimeisen 15 vuoden aikana. Lisäksi tuore tutkimus osoittaa, että opetuksen järjestäjät palauttaisivat mielellään ruotsin aloituksen takaisin yläkouluun. Syynä ovat ensisijaisesti opetuksen järjestämisen (tuntien sijoittelun) haasteet. Kolmanneksi kelikertomuksessakin todetaan useaan kertaan, että ruotsin kielen osaamisen taso on yleisesti heikentynyt sen jälkeen, kun ruotsi muuttui ylioppilastutkinnossa vapaaehtoiseksi aineeksi vuonna 2004. Ikäluokasta yhä yli puolet suuntaa perusopetuksen jälkeen lukiokoulutukseen, jossa opiskellaan kaikille yhteistä ruotsia, nykyään tosin kovin sukupuolittuneesti, mutta tämä on osaltaan motivoinut suoriutumaan hyvin ruotsin opiskelusta perusopetuksessa. Toisen kotimaisen kielen ylioppilaskokeen suorittamisella olisi mahdollista motivoida tulevia korkeakouluopiskelijoita, jos siitä saisi hyvin pisteitä todistusvalinnassa.

Tämä kaikki on johtanut siihen, etteivät korkeakouluopiskelijat enää osaa riittävän hyvin ruotsia, eivätkä ole motivoituneita sen opiskeluun, mikä puolestaan johtaa siihen, ettei meillä ole enää ruotsin kielen taitoista työvoimaa turvaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista palveluissa. Ammatillisessa koulutuksessakin toista kotimaista kieltä opiskellaan aivan liian vähän.

Olemme tehneet toisen kotimaisen kielen opiskelussa useita huonoja päätöksiä, joiden seurauksena suomenkielinen enemmistö ei nyt kykene turvaamaan ruotsinkielisen väestön kielellisiä oikeuksia riittävän hyvin maassamme. Toisen kotimaisen kielen opiskelun jatkumo olisi suunniteltava kuntoon hyvin huolellisesti.

Teija Kangasvieri,
FT, tutkimuskoordinaattori
Soveltavan kielentutkimuksen keskus,
Jyväskylän yliopisto
24.2.2026

4.1.2.7 Englanninkielinen ylioppilastutkinto

Syksystä 2028 lähtien lukiokoulutuksen ja syksystä 2028 lähtien myös ylioppilastutkinnon voi Suomessa suorittaa siihen luvan saaneissa lukioissa myös englannin kielellä. On varmistettava, etteivät kansalliskieliset opiskelijat siirry suorittamaan sitä, vaan se on lähinnä vain vieraskielisiä opiskelijoita varten.

4.2.1.2 Kansalliskielistrategia ja 4.2.1.3 Kielipoliittinen ohjelma

Sekä kansalliskielistrategia suomen ja ruotsin kielen osalta että kielipoliittinen ohjelma kotoperäisten vähemmistökielten osalta ovat syvin tärkeitä päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavia kielikielipoliittisia dokumentteja, joita tulee päivittää ja toimeenpanna jatkossakin Suomea sitovien kansainvälisten sopimuksien mukaisesti.

9 Yhteenveto seuranta-aikana kootuista kokemuksista kielilainsäädännön soveltamisesta ja maan kielioloista

Kielikertomuksessa käsiteltyjen selvitysten perusteella suomen kielen asema on yhteiskunnassamme edelleen hyvä, eikä esimerkiksi englannin kieli suoranaisesti uhkaa sitä, mutta maamme ruotsinkieliseen väestöön se vaikuttaa kielteisemmin siten, että palveluissa osataan englantia, muttei ruotsia. Arvioitavaksi jää voisimmeko teettää vastaavanlaisen selvityksen ulkopuolisella selvityshenkilöllä suomen kielen lisäksi myös ruotsin kielestä.

Mikäli haluamme jatkossa turvata ruotsinkielisten kielelliset oikeudet sillä, että opiskelemme ja osaamme toista kotimaisia kieltä, niin toisen kotimaisen kielen opetuksen jatkuva väheneminen perusopetuksessa ja opiskelun varhentaminen yläkoulusta alakouluun eivät ole olleet toimivia ratkaisuja, kuten ei pakollisen ylioppilaskokeen poisto ylioppilastutkinnostakaan.

Siksi riittävän toisen kotimaisen kielen osaamisen tason takaamiseksi meidän on varmistettava riittävä opetusmäärä perusopetuksessa ja hyvin todennäköisesti myös palautettava toisen kotimaisen kielen pakollinen ylioppilaskoe.

Kielellisten oikeuksien toteutuminen vaatii eri hallinnonalojen ja ministeriöiden sujuvaa toiminnan koordinointia ja yhteistyötä, jotta maassamme on mahdollista elää kansalliskielillä myös tulevaisuudessa.